

MESLEK ETİKLERİ/ETİK DIŞI DAVRANIŞLAR İŐ AHLÂKI ERDEMLERİ

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ MERVE GÖRKEM ZEREN AKBULUT

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE ve SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TSB 601 BİLİMSEL ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ VE ETİK

Meslek ve Mesleki Etik Kavramları

✓ **Meslek**; akademik bir eğitim süreci sonunda elde edilen bilgi ve becerilere dayanan, zaman içinde geliştirilmiş teknikler içeren, etik kurallar ve standartlara bağlı biçimde sürdürülen, mesleği icra edenlerin bu etik kural ve standartlara bağlı kalmaması durumunda çeşitli yaptırımların uygulandığı, temel amacı toplumdaki ihtiyacın karşılanmasına yönelik biçimde gereksinimlerin giderilmesi amacıyla hizmet etmek olan bireylerin hayatlarını sürdürebilmek için yapmakta olduğu profesyonel uğraş alanıdır.

- Bayar, Özge. (2006). *Halkla İlişkiler ve Etik. Yüksek lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Meslek ve Mesleki Etik Kavramları

✓ Mesleki etik; bireylerin herhangi bir mesleği icra ederken göz önünde bulundurması ve içselleştirmesi gereken, iş yaşamındaki kişilerin paylaştıkları kabul gören yaklaşım, kural, tutum ve davranışlardır.

- Özmen, Fatma ve Güngör, Ali. (2008). *Eğitim Denetiminde Etik*. İnönü Üniversitesi, *Eğitim Fakültesi Dergisi* 15(9), 137-155.

Meslek ve Mesleki Etik Kavramları

- ✓ Meslek etiğinin amacı; bir mesleğin icra edilmesine ilişkin standart değerler oluşturmak ve bu değerleri evrensel niteliğe taşıyabilmektir.
- ✓ Mesleki etik ilkeler; mesleğe bağlılık, dürüstlük, yasallık, yeterlilik ve güvenilirlik olarak kategorize edilmektedir.
- Wiley, Carolyn. (2000). *Ethical Standarts for Human Resource Management Professionals: A Comparative Analysis of Five Major Codes*. *Journal of Business Ethics* 25(2), 93-114.

Etik Dışı Davranışlar

Kurumlarda gözlemlenen etik dışı davranışların sınıflandırılmasında farklı yaklaşımlar benimsenmektedir (Çalık, Kadir. 2012. Kamu Yönetiminde Etik Değerlerden Sapma: Bir Kamu Örgütü Üzerine Alan Araştırması. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Maddesel bedel içerikli olanlar

(Rüşvet, irtikap, zimmet)

Dayanışma şeklinde gerçekleşenler

(Kayırmacılık, patronaj)

Diğer maddesel içerikli olanlar

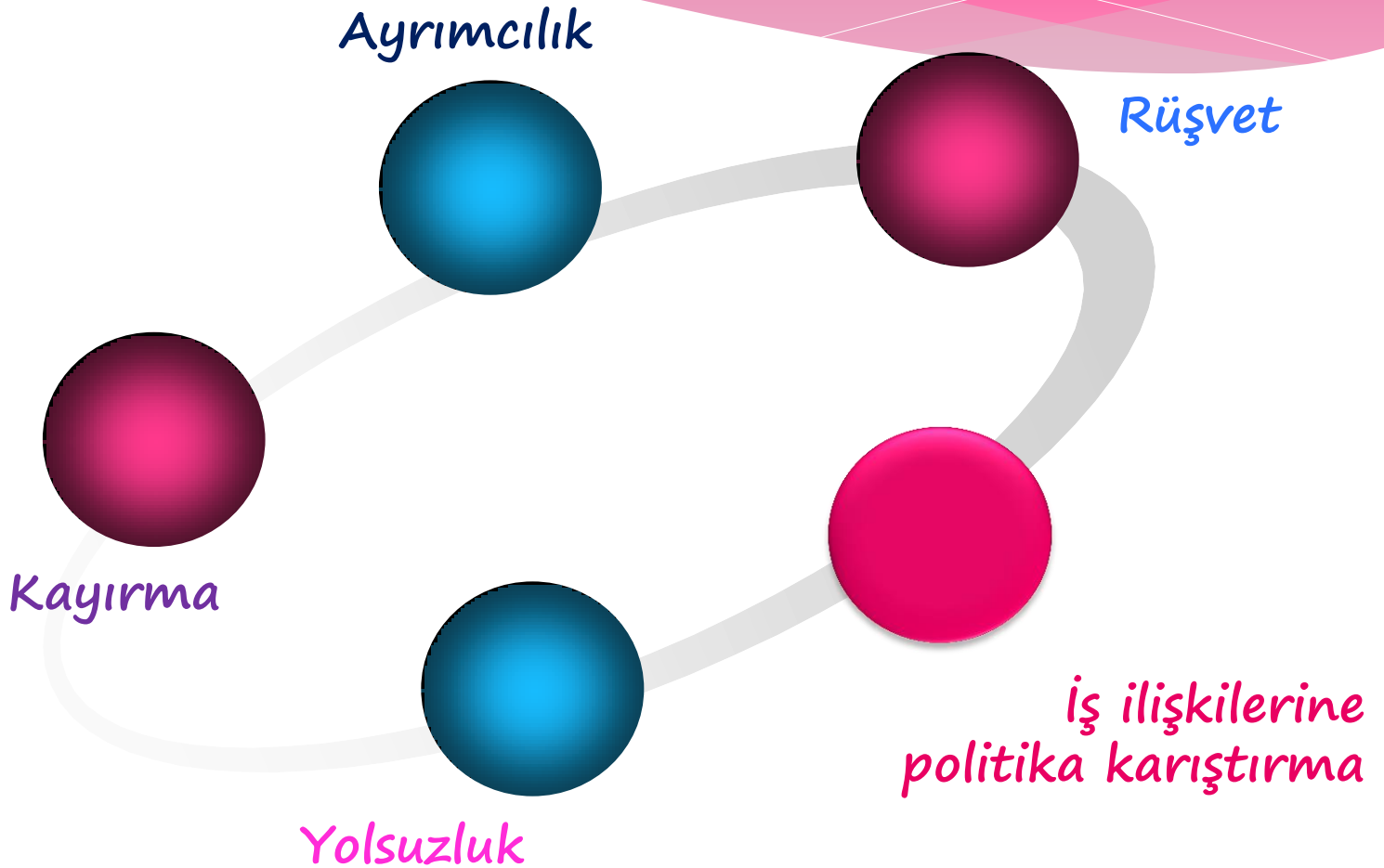
(Aracılık, lobicilik, oy ticareti, rant kollama, kamu sırlarını sızdırma, vurgunculuk, siyasal manipülasyon)

Psikolojik içerikli olanlar

(Ayrımcılık, psikolojik yıldırma, bencillik, şiddet-saldırganlık, dedikodu, yanlış yönlendirme, engelleyici olma, bedensel ve cinsel taciz, yakınlığı kullanma, sömürü, yaranma)

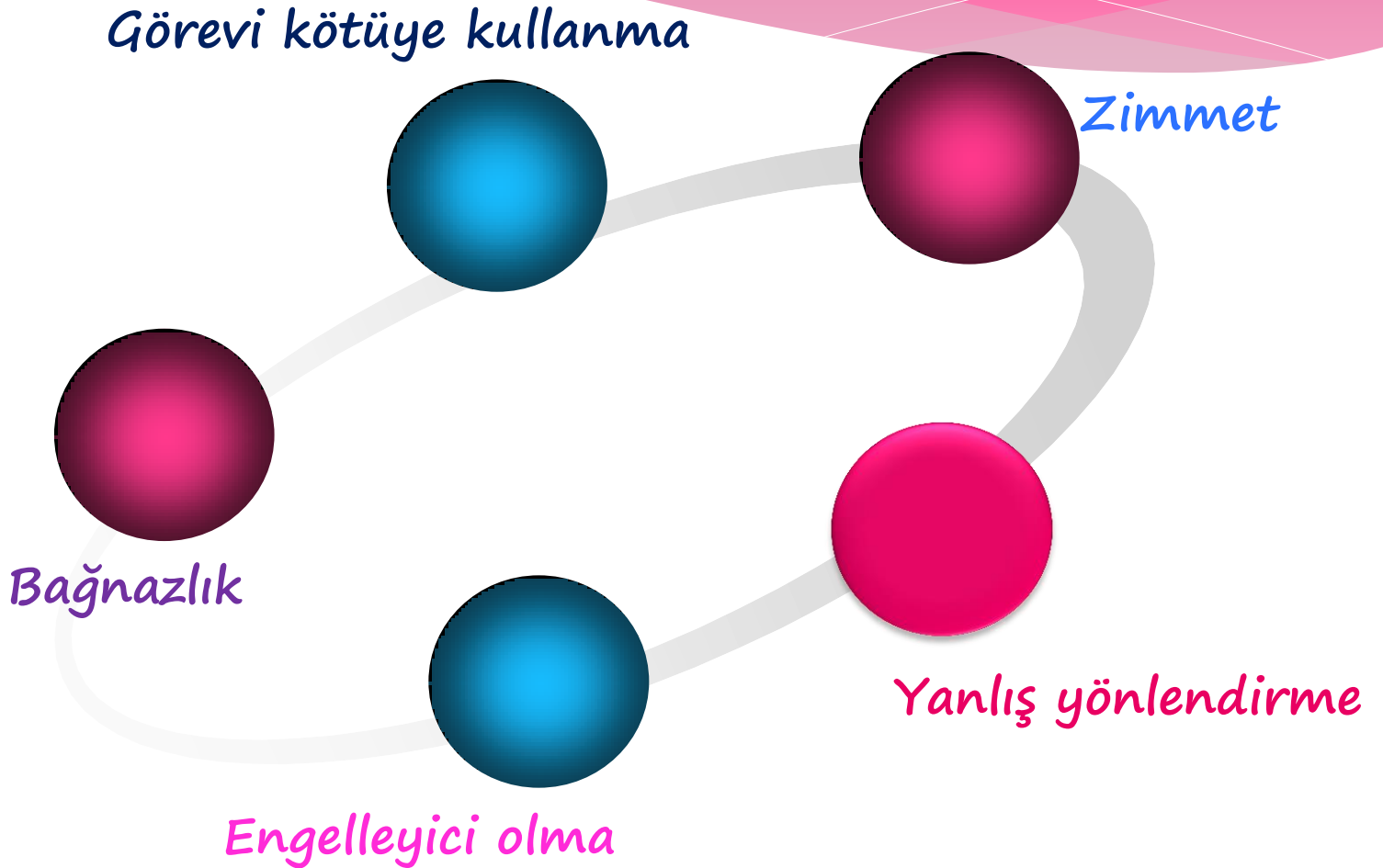
Etik Dışı Davranışlar

Sosyo-kültürel ve ekonomik kaynaklı etik dışı davranışlar, bireylerin içinde bulunduğu çevrenin sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerine ve meslek öncesi içinde bulunduğu çevrenin yapısına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır (Karadağ, Nazife. 2020. Etik ve Meslek Kavramı, Etik Kuramları. N. Cemaloğlu (Ed.). Bilimsel Araştırma Teknikleri ve Etik (s. 239-255). Ankara: Pegem Akademi.

Etik Dışı Davranışlar

Sosyo-kültürel ve ekonomik kaynaklı etik dışı davranışlar, bireylerin içinde bulunduğu çevrenin sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerine ve meslek öncesi içinde bulunduğu çevrenin yapısına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır (Karadağ, Nazife. 2020. Etik ve Meslek Kavramı, Etik Kuramları. N. Cemaloğlu (Ed.). Bilimsel Araştırma Teknikleri ve Etik (s. 239-255). Ankara: Pegem Akademi.

İslâm Ahlak Felsefesi Kuramları

- Pek çok İslâmi ilim dalının olduğu gibi, İslâm ahlakının ve etiğinin temelini, Kur'an ve Hadislerdeki ahlaki ilkeler oluşturmakta; İslâm ahlakında bütüncül, rasyonel ve tutarlı bir sistem/kuram geliştirilmesi, İslâm alim ve filozoflarının çalışma alanları kapsamındadır. Bu çerçevede; İslâm ahlakı ile ilgili düşünceler üç gruba ayrılmaktadır:

✓ İslâm Ahlakında Metaetik (Kelami/Felsefi Ahlak)

✓ İslâm Ahlakında Normatif Etik (Geleneksel Dini, Felsefi, Tasavvufi Ahlaklar)

✓ İslâm'da Uygulamalı Ahlak (Geleneksel Ameli/Uygulamalı Ahlak ve Fikhi Ahlak)

- Fahri, Macid. (2003). *İslam Ahlak Teorileri*. İstanbul: Litera Yayıncılık.

İslâm Ahlak Felsefesi Kuramları

✓ *Kelâmi ahlak*, nihai olarak Kur'an ve Hadislere dayanmakla birlikte, ağırlıklı olarak akli yöntem ve kategorilere yer vermektedir. Buna göre; sağduyu ve akli selime dayalı düşünce, gerek din, ahlak, eğitim, hukuk konuları, gerekse Kur'an'ın daha genel kapsamlı ve anlamı açık seçik muhkem ayetleri düşünüldüğünde, Allah'ın külli iradesi ile birlikte, insanın cüzi iradesinin ve özgürlüğünün varlığı kabul edilmelidir.

✓ *Geleneksel dini ahlak teorilerinin* temel unsurları Kur'an ve Hadisler, kelami kavramlar, felsefi kategoriler ve bazı durumlarda tasavvuftur.

- Fahri, Macid. (2003). *İslam Ahlak Teorileri*. İstanbul: Litera Yayıncılık.

İslâm Ahlak Felsefesi Kuramları

- ✓ *İslam felsefi ahlak teorileri; farklı Yunan felsefe okullarının etkisini taşıyan klasik dönem felsefi ahlakı ve modern dönem/Kant sonrası felsefi ahlak olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.*
- ✓ *Tasavvufi ahlak, ahlakın pratik yönü ile birlikte manevi yönünü de önemseyen bir ahlak anlayışıdır; nefis mertebelerine dayalı nefis tezkiyesi/arınması ve terbiyesine özel önem atfedilir.*
- *Fahri, Macid. (2003). İslam Ahlak Teorileri. İstanbul: Litera Yayıncılık.*

İslâm Ahlak Felsefesi Kuramları

- ✓ *İslâm'daki uygulamalı ahlak ile Batıdaki uygulamalı etik (applied ethics) arasında ele alınan konular ve izlenen yaklaşımlar açısından bazı farklılıklar bulunmaktadır:*
 - ✓ *Batıdaki uygulamalı etiğin; biyoetik, tıbbi etik, iş etiği, sosyal etik ve çevre etiği gibi bölümleri var iken, İslam'daki uygulamalı ahlak; ferdi ahlak, aile ahlakı, devlet ahlakı, dini ahlak ve sosyal ahlak bölümlerini içermektedir.*
 - ✓ *İslam'daki uygulamalı ahlak; bireysel ve toplumsal yaşam alanındaki uygulamaya dönük tavsiyeler niteliğindedir; bu tavsiyeler fıkıhçılar tarafından hükme bağlanmaya gayret edilir. Batı'daki uygulamalı etik ise, modern hayat ve teknolojinin getirdiği ikilemlerle ilgili tezlerin ortaya atılması ve tartışmaların sürdürülmesi şeklinde bir yaklaşıma sahiptir.*
 - *Fahri, Macid. (2003). İslam Ahlak Teorileri. İstanbul: Litera Yayıncılık.*

*DR. ÖĞRETİM ÜYESİ MERVE GÖRKEM ZEREN AKBULUT
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ*